

Foreldrerollen i motgang og medgang

Andrew Solomon

Langt fra stammen

Foreldre, barn og jakten på identitet. 991 s.
Oslo: Forlaget Press, 2013. Pris NOK 399
ISBN 978-82-7547-659-1

Forfatteren fikk i oppdrag å skrive om de døves kultur i 1993. Han utvidet temaet til å omfatte en rekke tilstander hvor barn er vesentlig forskjellige fra sine foreldre, så som kortvoksthet, Downs syndrom, autisme, schizofreni, alvorlig multifunksjonshemming, kriminelle, transkjønnede individer og barn unnfanget ved voldtekt. Et kapittel belyser at det også er problemer knyttet til musikalske vidunderbarn.

For å forstå hvordan barn er forskjellige fra sine foreldre innfører Solomon begrepet vertikal identitet om egenskaper som overleveres fra generasjon til generasjon, og horisontal identitet om egenskaper som barnet ikke har felles med sine foreldre, og som er fremmede for dem. I denne utgivelsen omtaler han i første rekke ulike horisontale identiteter, ofte basert på recessiv arv.

De innledende og avsluttende kapitlene bygger bro mellom de ulike tilstandene. Boken er bygd opp rundt intervjuer med 300 foreldrepar med barn som i mange tilfeller byr på ufattelig store utfordringer. Krav om ekstra omsorg gjør at foreldrene utvikler spesielt nære bånd og kjærlighet til barna. Mange av foreldrene uttrykker taknemlighet for erfaringer som de i utgangspunktet ville gjort hva som helst for å unngå. Intervjuene er uavhengige, og det er mangfoldige historier som ikke bygger opp under en felles konklusjon. Forfatteren presenterer og diskuterer en mengde synsmåter og fordommer knyttet til tilstandene. Leseren må selv gjøre seg opp en mening om riktig vei.

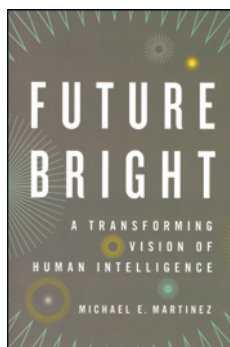
Avveiningen mellom å søke etter helbredelse eller å akseptere tilstanden er et gjennomgående tema. Mange aspekter knyttet til å leve med sykdommene omtales med stor sympati. Innsikt i verdier og livskvalitet som ikke er lett å se for utenforstående, blir formidlet. Mellom familiehistoriene finnes avsnitt med utfyllende kommentarer basert på omfattende bakgrunnsstudier som også omfatter oppdatert likemannsvurdert medisinsk litteratur. Forfatteren formidler spesielt innsikt i arvelighet og patogenetiske mekanismer. Noter, bibliografi og register er omfattende og utgjør 198 sider.

Den amerikanske utgaven vant *National Book Award* som beste sakprosa bok i 2012. Det kan man forstå. For helsepersonell gir boken innsikt i problemer knyttet til sykdom og funksjonshemming som ikke synliggjøres i det daglige arbeid. Det gjelder spesielt tilstander som dukker opp uventet, som lyn fra klar himmel, i en familie.

Hans H. Elverland

Øre-nese-hals-spesialist, Oslo

Intelligens kan læres

Michael E. Martinez

Future bright

A transforming vision of human intelligence.
303 s, ill. New York: Oxford University Press,
2013. Pris GBP 23
ISBN 978-0-19-978184-3

Future bright kan ved første øyekast oppfattes som nok et tilskudd i jungelen av bøker om selvutvikling på tvilsomt empirisk grunnlag. Forfatteren har imidlertid helt andre ambisjoner. Budskapet formuleres klart: Intelligens kan utvikles gjennom hele livet. Det finnes målrettede metoder for å oppnå dette, og en økning av befolkningens intelligens vil kunne ha store positive effekter for menneskeheten.

Michael Martinez var professor ved Universitetet i California. Han drev forskning på undervisning og intelligens og har utgitt flere bøker om temaet. *Future bright* utgis posthumt da Martinez døde etter langvarig kreftsykdom etter at boken var skrevet ferdig.

Kapitlene er logisk oppbygd. Repetisjoner og oppsummeringer er flittig brukt, noe som gjør boken lettlet til tross for omfattende fagstoff. Først gjennomgår han kunnskapsgrunnlaget for menneskelig intelligens og varianter av denne som målbart fenomen. Anmelderen, som selv ikke er ekspert på feltet, oppfatter dette som en svært nyttig fremstilling. Deretter drøftes sammenhengen mellom intelligens, biologi, genetikk og miljø. Mulige årsaksforklaringer bak «The Flynn effect» – at gjennomsnittlig IQ i befolkningen har økt gjennom de siste 100 år – drøftes grundig.

Hovedbudskapet er at intelligens er mer påvirkelig av miljøfaktorer enn man vanligvis tenker seg. Ensidig søkelys på faktalæring i skolen kritiseres, og forfatteren ser her ut til å ha noe å bidra med i vår hjemlige skoledebatt. I den siste delen diskuterer han hvordan intelligens i samspill med hensiktsmessige karaktertrekk kan nyttes for å oppnå et «suksessfullt liv».

Boken avsluttes med ti strategier for å styrke intelligensen og kobler disse til konkrete utfordringer for henholdsvis individet, foreldrene, lærerne og lederne i samfunnet. Dagens komplekse samfunn stiller stadig høyere krav til intelligens for å lykkes. Forfatteren understreker sterkt at utvikling av intelligens, som menneskenes virkelige unike redskap, er en nødvendig forutsetning for klokskap og for at de rette avgjørelser tas for en positiv utvikling på jorden.

Totalt sett er dette en imponerende klar og tilgjengelig fremstilling av intelligens som fenomen, og muligheten for, og viktigheten av, å utvikle den målrettet. Teksten kan oppfattes som litt «amerikansk», både ved samfunnsreferansene og kanskje også ved at suksess som noe objektivt ikke problematiseres i særlig grad. Jeg anbefaler likevel boken varmt til alle kolleger og andre med et minimum av menneske- og samfunnsinteresse.

Petter Andreas Ringen

Avdelingsoverlege, Klinikk psykisk helse og avhengighet
Oslo universitetssykehus